

Дарко Радић¹

ДОЦ. ДР РАДЕНКО ЈОТАНОВИЋ²

**ПРАВО НА ФИЗИЧКИ ИНТЕГРИТЕТ КАО ОСНОВА
ДРУГИХ ПРАВА ЛИЧНОСТИ**

**(Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука,
2016, стр. 432)**

На крају календарске 2016. године из штампарије Службеног гласника Републике Српске изашла је научна монографија под називом „Право на физички интегритет као основа других права личности“ аутора др Раденка Јотановића, доцента на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци. Ради се о првој ауторској публикацији ове врсте која је за основу имала докторску дисертацију под називом „Право на физички интегритет личности у грађанском праву“ из 2012. године. Рецензенти монографије су проф. др Илија Бабић и проф. др Бранко Мораит, уједно и ментор, односно члан комисије за одбрану поменуте докторске дисертације.

Како то и сами рецензенти износе у рецензији приложеној на самом почетку текста монографије, аутор је „...синтетички излагао, анализирао и расправљао о свим кључним правним проблемима права на интегритет физичких лица, али и о другим правима личности која проистичу из права на физички интегритет личности...“. Ради се, дакле, о рукопису који садржи свеобухватну анализу свих права личности из каталога „Права на физички интегритет“, као заједничког назива за сва она најважнија права личности која представљају претпоставку постојања свих осталих права личности. Оно што посебно карактерише ова права личности јесте њихов однос према техничко-технолошком напретку друштва у којем налазе оправдање свог постојања. С једне стране примјетан је убрзани техничко – технолошки развој људске цивилизације крајем XX и почетком XXI вијека праћен нормативно и декларативно појачаном заштитом права личности. Са друге стране, наилазимо на једну парадоксалну ситуацију да се са друштвеним напретком ова права личности све више угрожавају, па чак

1 Доцент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци.

2 Доцент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци

и обесмишљавају.

Користећи се научном методологијом, бројном домаћом и страном литературом, полазећи од домаћих и међународних правних докумената и судске праксе, аутор је дао одговоре на бројна питања у области права личности са њиховог приватноправног аспекта. О правима из корпуса права на физички интегритет, као и уопште о правима личности, на простору тзв. југословенског правног круга није публикована ни једна новија систематска студија. Због тога ова научна публикација има још већи значај јер на једном мјесту садржи сакупљене, систематизоване и анализиране све правне изворе из ове области грађанског права. На тај начин је правна теорија и пракса грађанског права употпуњена, али је дат научни допринос и у развоју појединих граничних правних области као што су кривичноправна и управноправна које се, свака са свог јавноправног аспекта, баве изучавањем и материје о правима личности, а у оквиру материје о људским правима и слободама.

Рад је написан ситематично и прегледно, јасним и разумљивим језиком. Састоји се од садржаја, два главна дијела подијељена на главе и одјелке, закључка и пописа кориштене литературе. Први дио под називом „Уопште о правима личности“ састоји се од три главе и то: „Теорије о правима личности (мјесто права личности у систему грађанског права, правна природа права личности)“; „Карактеристике права личности“ и „Појам права личности и однос према сродним правима“. У оквиру ових глава, као што то проистиче и из самог њиховог наслова, обрађена су општа питања о правима личности. Постоје бројне теорије о правној природи права личности међу којима доминира она према којој су права личности (под)грана грађанског права, односно квантитативно мањи дио грађанског права.

Као саставни дио грађанског права права личности имају специфичне карактеристике између којих доминира она неимовинска. На тај начин се квантитативно већи дио грађанског права употпуњује са његовим неимовинским дијелом. Међутим, значајно је ставити напомену да из релације „права личности – неимовинска права“ не проистиче и релација „права личности – неимовинска штета“, јер су права личности појмовно шири категорија од неимовинске штете и неисцрпљују се у њеној накнади, већ постоје и друга грађанскоправна средства за накнаду штете настале повредом права личности. Права личности налазе се у међусобној вези са другим сродним правима приватног (медицинско право, право масмедија и др.) и јавног (кривично право, управно право и др.) карактера.

Други дио научне монографије има наслов „Право на физички интегритет као основа других права личности“ и састоји се, такође, из три

главе. У првој глави под називом „Појам и правни оквир права на физички интегритет“ аутор је апостофирао „право на физички интегритет“ као заједнички назив за најзначајнија права личности која представљају основу и дају смисао свим другим, мање значајним, правима личности. Ова најважнија права личности су таксативно наведена и свако од њих је појединачно елаборирано и то: право на живот, право на заштиту здравља, право на тјелесни интегритет, право на психички (душевни) интегритет, право на полни интегритет, право на слободу, право на (људско) достојанство и право на (здраву) животну средину.

У другој глави под називом „Човјек као субјекат права на физички интегритет“ постулирана је основна ауторова теза о човјеку, физичком лицу као титулару појединих права из каталога права на физички интегритет. Ова теза се заснива на три различита односа грађанскоправне заштите личности човјека и то: 1. Заштита човјека у односу према држави; 2. Заштита човјека у односу према другом човјеку и 3. Заштита човјека од њега самог. У оквиру сваког од ова три правна односа грађанскоправне заштите личности човјека обрађени су појединачни случајеви у којима може доћи до повреде права личности из корпуса права на физички интегритет личности. Тако се у области заштите човјека у односу према држави обезбјеђује правна заштита у случају смртне казне; еутаназије; трансплантације; обдукције и есхумације; (био)медицинских огледа; присилног задржавања и присилног смјештаја лица с менталним поремећајем; незаконитог или неправилног рада државних органа и узимања узорака крви и других тјелесних супстанци ради ДНК анализе.

У односу према другом човјеку грађанскоправна заштита обезбјеђује се у случају проузроковања смрти, тјелесне повреде или оштећења здравља и других повреда права на физички интегритет причињених кривичним дјелом; повреда права на физички интегритет у спортским активностима; неовлашћеним (противправним) ограничењем или одузимањем слободе; физичког кажњавања дјете; сиде и других заразних болести; стерилизације и кастрације. Заштита човјека од њега самог могућа је у случају самоубиства (самоуништења, самоусмрћења, самоубијања, самоубилачке смрти, суицида); самоповреде (самоповређивања, самооштећења); проституције и порнографије; транссексуалности (транссексуалитета, транссексуализма, трансродности); естетског (козметичког) медицинског третмана; токсикоманије (наркоманије, алкохолизма, пушења); *Body art-a*, умјетности тијела (тетовирања, пирсинга, жигосања, стварања ожиљака, имплантације) и других случајева заштите човјека од њега самог (штрајк глађу, добровољно давање крви и крвних компоненти, просјачења, скитње, беспосличења и

стриптиза).

У оквиру треће главе под називом „Други субјекти права на физички интегритет“ аутор, поред човјека, даје преглед и других, потенцијалних субјеката права на физички интегритет. У том смислу се као секундарни, посредни, имплицитни субјекти ових права наводе људски заматак, умрло лице и леш, животиње и животна средина. Сваки од наведених ентитета има ограничени правни субјективитет који подразумијева и сразмјеран степен грађанскоправне заштите појединих права из каталога права на физички интегритет која по природи ствари могу припадати овим ентитетима. У сваком случају се о њиховом правном субјективитету углавном говори у домену моралног статуса, који тек треба да се обликује стицањем одговарајућег правног статуса.

Из наведене садржине научне монографије „Право на физички интегритет као основа других права личности“ да се закључити да се ради о актуелној материји која је систематизована на достигнутом нивоу научног развоја и постојеће легислативе. Истовремено може представљати основу за даље смјернице у њеном развоју, јер се ради о једном правном подручју које је, више него било које друго, подложно свакодневним промјенама. При томе, треба имати у виду не само савремене тенденције у овој области, већ узети у обзир и правне, културне, историјске и друге специфичности нашег друштва. Због свега тога ова научна монографија представља незаобилазну литературу научним радницима, студентима, законодавцу, односно свима онима који се непосредно или посредно дотичу њене садржине.